

IX.

Poučení, jak zdělává se přehled místní.

Zdělání přehledu místního jest jedna z nejdůležitějších částí při sčítání lidu, ježto přehled tento činí přechod od vyhledávání posud v mnohých částech slovy vysloveného k úplnému zobrazení číslu. Na toho, kdo tento přehled sestavuje, náleží tedy, aby všechna data archů sčítacích neb archů popisných, pokud v přehledu místním mají býti uvedena, co nejsprávněji do přehledu místního přenesl a summy těch dat pro osadu popsanou spočítal. Tato práce buď vykonána co nejsvědomitěji, protože by jinak pozdějším opravováním a doplňováním vzešly větší výlohy obcím, které jsou povinny zdělávati přehledy místní, a proto že by nemohla dodržena býti lhůta ku předložení jednotlivých přehledů vyměřená.

Ačkoli dle §. 21. předpisu, vydaného k zákonu o sčítání lidu ze dne 29. března 1869. (Z. Ř. č. 67.), archy sčítací a archy popisné mají býti přesně prozkoumány dříve, než se zdělá přehled místní, zdělatel přehledu přece v každém případě, kde by nedůvěřoval ve správnost některého data, má k tomu přihlížeti, aby sobě zjednal náležitě vysvětlení, buď dotazováním a snad i přeptáváním a dodatečným vyšetřováním. Kdo zdělává přehled místní, měl pak bedlivý zřetel k tomu, aby každé datum archů sčítacích neb archů popisných bylo zapsáno do náležitých rubrik přehledu místního.

Dříve než se počne zdělávati přehled místní, jest podle zkušenosti z minulých sčítání lidu nabyté prospěšno, aby se na samých arších sčítacích a arších popisných vykonaly práce přípravné, kterými se přenášení do přehledu místního usnadňuje, totiž:

1. Osoby nepřítomné buďtež v arších sčítacích a arších popisných poznamenány zvláštní barvou (hrudkou nebo modrou tužkou), proto že data o těchto osobách, odloučeně od dat o osobách přítomných, do přehledu místního se zapisovati mají.

2. Podobně v rubrice 2. archů sčítacích a archů popisných buďte poznamenány osoby, k aktivnímu vojsku náležité, proto že tyto osoby vůbec ani do přehledu místního z archů sčítacích a archů popisných přenešeny býti nemají. (Srovnej poslední odstavec tohoto poučení.)

3. Sečtena buď číslice 1 v následujících rubrikách archů sčítacích neb archů popisných, a to: 4, 5, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26 a 27. U rubriky 24. a 25. archů sčítacích neb archů popisných, jichž zápisy již sečteny byly od majetníků bytů, vztahmo od popisných kommissarů, buď prozkoumáno, zdali správně jsou sečteny, po případě budiž součet opraven.

Přehled místní dělí se na dvě částky: 1. na částku, v které čísla domů po pořádku se zaznamenávají (stránka II. — III. a vložené archy, jsou-li jaké); 2. na částku, v níž všeliké záznamy jen summárně pro všechnu osadu naznačeny jsou (strana IV. a V.).

Pro tu i onu částku jest příhodno, aby se jeden exemplář formuláře pro přehled místní předepsaného jakožto exemplář pro práce přípravní sestavil, aby se tam při jedné každé osobě (buď dle domův anebo pro každou osadu dohromady) zapisovala data kolmou čárkou do rubrik, kam náležejí, načež tyto čárky na stránce II. a III. pro každý dům, na stránkách ostatních pro veškerou osadu se sčítají, a tyto summy inkoustem do druhého exempláře přehledu místního se přenesou. Nicméně zůstává se na vůli zdělatelově, aby sobě v případech podobných učinil zvláštní výkazy pomocné, které však mají býti co možná jednoduché a upraveny tak, aby se jich mohlo užiti ku kontrole správných záznamů.

Aby se čísla do náležitých rubrik správně zaznamenávala, budiž pravidlem toto :

Do rubriky 1. zapíše se domy dle aritmetického pořádku čísel domovních.

Nebydlí-li nikdo v některém domě, zapíše se předce číslo domu; přes ostatní sloupce však udělá se čára příčná.

Kdyby pak pro nepřekonatelné překážky nemohlo se vyhledati číslo nějakého domu obydleného, čehož při správném vykonávání předpisů zákonných solva nadíti se lze, budiž takové stavení vřaděno za poslední číslo domů, při čemž samo sebou se rozumí, že i v této případnosti všechny rubriky přehledu místního číslu náležitými se vyplní.

Zdali domy jsou obydleny nebo neobydleny, vyznačeno budiž vepsáním čísla 1 do rubriky 2., vztážmo 3.

Kolik jest obývajících stran pro rubriku 4. přehledu místního, uvidí se z třetího sloupce archu sběracího VII. Pro všechny ostatní rubriky přehledu místního budtež data vyňata z archů sčítacích, vztážmo z archů popisných.

Rubriky 4. až 27. na straně II. jsou ustanoveny k tomu, aby se vykávalo přítomné (domácí i cizí) obyvatelstvo dle jednoho každého domu.

Nepřítomní domácí vezmou se ze sloupce 26., 27. a 28. archů sčítacích nebo archů popisných a zapíše se číselně do rubriky 29. až 50. přehledu místního (strana III.), načež se v rubrice 28. přehledu místního učiní summa nepřítomných obojího pohlaví pro každý dům zvlášť.

Avšak v rubrikách předcházející stránky II. nemá se k nim míti naprosto žádného zření, poněvadž v těchto sloupcích se klassifikuje jedině obyvatelstvo skutečně přítomné. Nalézá-li se někdo, jenž jest zapsán za nepřítomného, v některém jiném domě téže osady, tedy pro uvarování dvojnásobného počítání nebudiž u sestavování přehledu místního zapisován v domě, v němž není přítomen, ježto se má za to, že byl již v domě, kde se skutečně zdržuje, za přítomného počítán.

Poněvadž dle §. 14. předpisu o sčítání lidu z nepřítomného obyvatelstva jedině domácí počítání býti mají, to jest osoby, které mají domovské právo v území na říšské radě zastoupeném, tedy nepřítomní cizinci v arších sčítacích nebo v arších popisných zapsaní (počítajíce v ně i osoby ze zemí koruny Uherské, též z Bosny a z Hercegoviny) nebudtež přenášení do přehledu místního.

Byly-li veškeré osoby v každém domě popsané přeneseny do přehledu místního, bude zdělatelovi přehledu prospěšno, učiní-li sobě při každém domě početní zkoušku při všech těch číslech, které srovnávají se mají, protože takto nahodilé chyby početní najde mnohem snadněji, než kdyby je vyhledával až po zdělení přehledu místního.

Když jsou data zapsána, sečtou se čísla pro osadu. Nejprve sečte se rubrika 5. na straně II. a rubrika 28. na straně III., proto že tyto rubriky činí základní čísla, s nimiž ostatní rubriky se srovnávají mají. Se součtem rubriky 5. „Hlavní summa obyvatelstva přítomného“ srovnávají se musí:

a) Na stránce II. přehledu místního:

Summy rubriky 6+7 (přítomné obyvatelstvo dle pohlaví);

summy rubriky 10+13 (přítomné obyvatelstvo dle trvání pobytu);

summy rubriky 14 až 27 (přítomné obyvatelstvo dle příslušnosti státní).

b) Na stránce V. přehledu místního:

Summa „přítomného obyvatelstva dle náboženství“;

summa „přítomného obyvatelstva dle rodinného stavu“;

summa „přítomného obyvatelstva dle stupně vzdělání.“

S rubrikou 6. na stránce II. přehledu místního (přítomné obyvatelstvo mužské) srovnávaní se musí příslušná závěrečná summa na straně IV. (přítomné obyvatelstvo mužské dle věku), a takéž s rubrikou 7. na straně II. místního přehledu (přítomné obyvatelstvo ženské) srovnávaní se musí příslušná závěrečná summa na straně IV. (přítomné obyvatelstvo ženské dle věku).

S rubrikou „Dohromady“, ve výkaze „Obyvatelstvo dle řečí obcovací“ na straně V. srovnávej se summa rubrik 14. až 21. na stránce II., ježto řeč obcovací má se jen při přítomném obyvatelstvu domácím vykazati.

Co se týče „nepřítomného domácího obyvatelstva“ (stránka III. přehledu místního), s hlavní summou v rubrice 28. musí se srovnati:

Summy rubriky 29+30 (nepřítomní domácí dle pohlaví);

summy rubriky 33+36 (nepřítomní domácí dle trvání nepřítomnosti);

summy rubriky 37 až 50 (nepřítomní domácí dle místa, kde se zdržují).

Výkaz o „domácích zvířatech užitkových“ na stránce 5. místního přehledu zdělá se dle údajů na zadní stránce archů sčítacích neb archů popisných.

Výkazy týkající se osob k aktivnímu vojsku náležejících zaznamenány buďte v přehledu místním na stránce II. a III. na konci v jednom řádku. Naproti tomu výkazy, vojenským úřadem podané, připočteny buďte na stránce IV. a V. přehledu místního ku příslušným rubrikám a položkám obyvatelstva civilního.

X.**Přehled obecní.**

[Přehled obecní srovnává se s formulářem VIII. (Přehledem místním) až na změny, jež věc sama sebou přináší.]

XI.**Přehled okresní.**

[Přehled okresní srovnává se s formulářem VIII. (Přehledem místním) až na změny, jež věc sama sebou přináší.]